

4) змінюється кількість компонентів, як правило, загальних: *Грицю, не спускайся на дурницю; Не микайся, Грицю, на дурницю, бо дурниця боком вилізе; Не спускайся, Грицю, на дурницю, бо дурниця тебе зрадить, що й ворожка не порадить; Піди до Кракова, всюди біда однакова [піді й за Карпати, то треба бідувати]; Де Крим, де Рим [де Настині криниці], [де попова груша], [де Балабанівка]; Пройти і Крим, і Рим [ї мідні труби]*. Варіанти цієї групи виникають унаслідок нарощення, доповнення загальнонародних фразеологізмів новими місцевими елементами, наприклад ще: *Де рябої кобили сон [що заїхала в Херсон]*;

5) фразеологізми відрізняються усіма компонентами, але зберігають тотожність на рівні семантики та структури: *У всякого Мусія своя затія; Кожен Івась має свій лас; У всякої Пашки свої замашки*.

Отже, творення фразеологізмів української мови з компонентом "власне ім'я" відбувається шляхом імплікації та експлікації. Імплікація веде до концентрації змісту фразеологізму за рахунок економії форми, сприяє семантичному злиттю компонентів. При цьому компонент "власне ім'я" є сигнальним елементом і пов'язує вислів з джерелом походження. Експлікація протидіє принципу економії засобів вираження, веде до семантичного збагачення фразеологізмів, а компоненти-власні назви якнайкраще реалізують свою додаткову семантику.

У складі фразеологізмів власні імена набувають різних експресивно-сміслових та емоційних відтінків, що формують переносне значення власних назв. На виникнення цих значень впливає образний потенціал власного імені, фразеологічний контекст, соціальна закріпленість, поширеність та частотність імен, форма імені.

Література

1. Гвоздарев Ю. А. Основы русского фразообразования / Гвоздарев Ю. А. – Ростов-на-Дону : Изд-во Рост. ун-та, 1977. – 184 с.
2. Зимин В. И. К вопросу о варианности фразеологических единиц / Зимин В. И. // Проблемы устойчивости и варианности фразеологических единиц : Матер. межвуз. симпозиума (1968). – Тула : Тул. гос. пед. ин-т, 1972. – С. 70–82.
3. Мокиенко В. М. О собственном имени в составе фразеологии / Мокиенко В. М. // Перспективы развития славянской ономастики. – М. : Наука, 1980. – С. 57–67.
4. Мокиенко В. М. Славянская фразеология / Мокиенко В. М. – М. : Высш. шк., 1989. – 287 с.
5. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови / Скрипник Л. Г. – К. : Наук. думка, 1973. – 280 с.
6. Ужченко В. Д. Українська фразеологія / В. Д. Ужченко, Л. Г. Авксентьев. – Харків : Основа, 1990. – 167 с.

М. Е. Кучерявецъ,

Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж,
науковий керівник – к. пед. наук Н. В. Грона.

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ "ЖИТТЯ" У ПОЕТИЧНОМУ ДОРОБКУ ЛІНИ КОСТЕНКО

Анотація. Зроблена спроба дослідити сутність концепту життя, який є одним із ключових у творчості Ліни Костенко. Визначено особливості вираження та смислову значущість цього концепту в її поетичній мові.

Концепт – це одиниця свідомості та інформаційної структури, що відображає людський досвід; а також "оперативна одиниця пам'яті всієї картини світу, квант знання"[3, 90]. В.І. Карасик пропонує вважати концепти первинними культурними утвореннями, виразом об'єктивного змісту слів, які мають сенс і тому трансльовані в різні сфери буття людини, зокрема, у сфери понятійного, образного та діяльнісного освоєння світу [2, 102]. Говорячи про концепт, ми можемо наголосити лише на його багатоаспектності, яка виражається в тому, що він може бути представлений різними словами, складниками семантичного поля концепту, за якими завжди залишається невербальний досвід людини

та людства. Він може, як і значення, змінюватися, але це не обумовлено ситуативними факторами. Його трансформація пов'язана, швидше, зі зміною ціннісних уявлень людини, якості умов навколишнього середовища, отриманням нових знань про явища природи, процеси, предмети та ін.

Мета роботи – комплексне вивчення концепту "життя" в українській мовній свідомості на матеріалі поетичного доробку Ліни Костенко.

Як відомо, глибина поетичного слова Ліни Костенко зумовлена великим духовним потенціалом її творчої особистості. Мистецтво для Ліни Костенко – не форма вираження думок і почувань, а стан душі, світовідчуття. У такому розумінні воно стає сенсом життя, підноситься на висоту естетичного ідеалу поетеси і є втіленням її життєвої філософії. Саме тому, на наш погляд, на окрему увагу заслуговує дослідження поетичних картин світу тих митців слова, твори яких репрезентують особливості як етнічного, так і авторського світобачення.

Широкий спектр образних інтерпретацій Ліни Костенко визначається насамперед семантикою лексем *життя*. Як засвідчує "Словник української мови" лексико-семантичні варіанти, що формують значення лексеми *життя* такі: 1) існування всього живого, протилежне смерть; 2) стан живого організму в стадії розвитку, зросту; 3) період існування кого-небудь, вік. [1, 535].

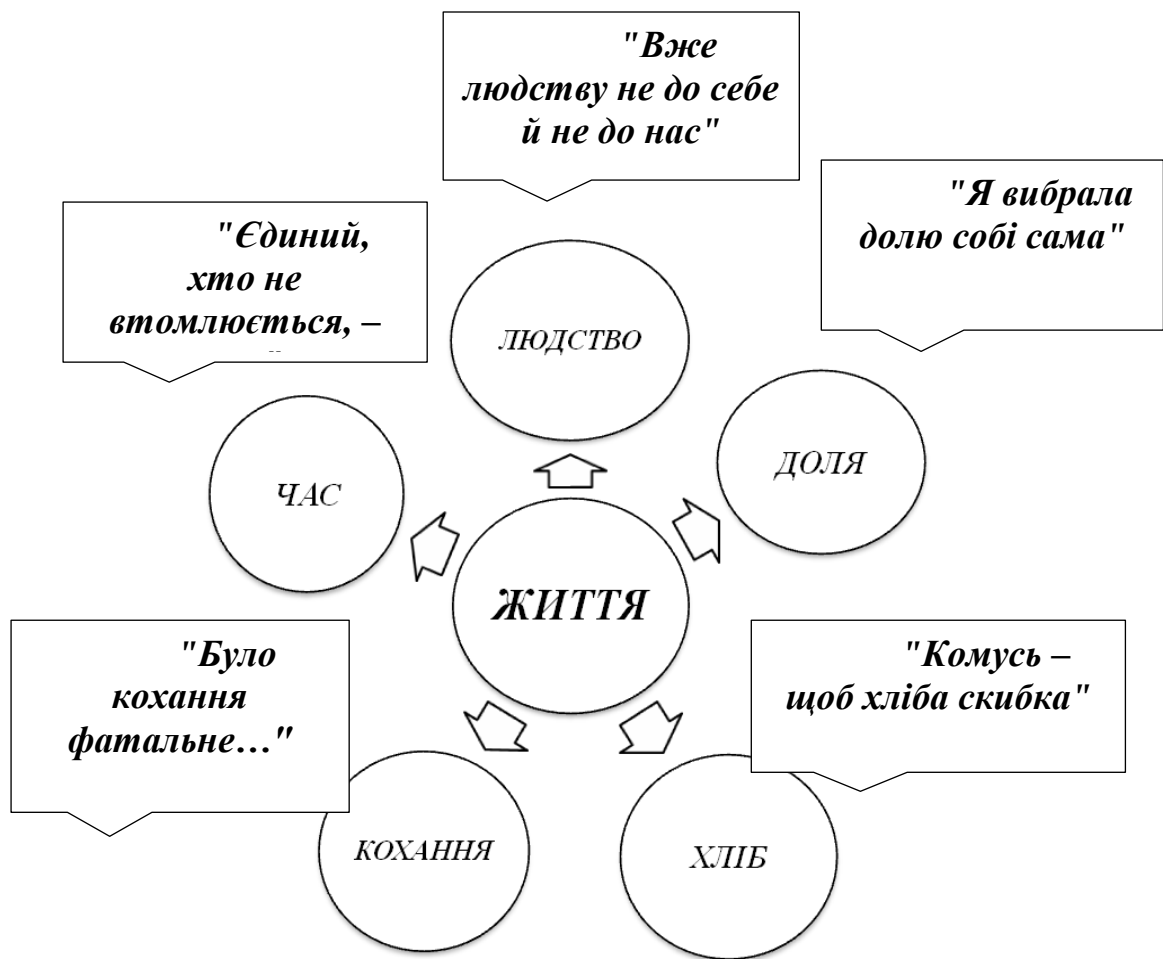
Треба зазначити, що оскільки поняття *"життя"* належить до найбільш складних філософських категорій, осмислення його поетесою тісно пов'язане з її світоглядом, основою якого є визнання єдності, цілісності світу, взаємозв'язку людини та природи. Уся природа в поетичній картині світу Ліни Костенко наділена ознаками життя, та є, як зазначає авторка, також однією з найвищих його цінностей: *"Усе живе, усе неповториме, усе чекає невимовних слів"* [4; 17].

З'ясувавши обсяг змісту концепту на основі асоціативного експерименту та провівши опитування осіб, які тлумачать це поняття, ми дійшли таких висновків:

- 1-й реципієнт: здоров'я, благополуччя, любов, потреби, мир;
- 2-й реципієнт: злагода, добробут, сім'я, гроші, навчання, зло;
- 3-й реципієнт: смерть, безсмертя, кохана людина, батьки, щастя;
- 4-й реципієнт: людяність, справедливість, взаємодопомога, порядність, вчинок;
- 5-й реципієнт: подорожі, молитви, скарб, світ, діти, весілля, старість.

Формування мікроконцептів.

Для того, аби віднайти ближні та дальні периферії у поезіях Ліни Костенко ми обрали такі вірші: "... І не дивуй, що я прийду з незнацька", "Доля", "Життя іде і все без коректур", "Біла симфонія", "Комусь – щоб хліба скибка".

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [з дод., допов. та CD; 250000 слів ; укл. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВТФ "Перун", 2009. – 1736 с.
2. Карасик В.И. Ценностная картина мира: межкультурный аспект // Языковое сознание: содержание и функционирование. XIII Междунар. симп. по психолингвистике и теории коммуникации: Тез. докладов / Под ред. Е.Ф. Тарасова. – М.: РАНИЯ, 2000. – 107с.
3. Кубрякова Е.С. Начальные этапы становления когнитивизма: лингвистика – психология – когнитивная наука// ВЯ. –1994. – № 4. – С.34 – 96.
4. Костенко Л.В. Неповторність / Л.В. Костенко. – К. : Молодь, 1980. – 222 с.

О. О. Лісова,

Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник – к.філол.н., доц. О. А. Крижко.

СЕМАНТИКО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВЛАСНИХ НАЗВ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Анотація. У роботі аналізуються семантичні та функціональні особливості власних назв в українській поетичній мові другої половини ХХ століття. Зокрема, встановлюються лексико-семантичні чинники, що впливають на утворення переносних значень досліджуваних одиниць, а також їх роль у системі досліджуваних художніх текстів.

Проблема ролі і значення власних назв у художніх текстах порушувалася у працях таких визначних ономастів, як Ю.О. Карпенко [6; 7], І. Сухомлин [9; 10], В. Чабаненко [11], П. Чучка [12]. Особливе місце у сучасній українській літературно-художній антропоніміці посідають монографічні дослідження Л.О. Белея "Нова українська літературно-художня антропонімія: